

Sygn. akt II AKa 51/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Ewa Pławgo

Sędziowie: SA – Maria Żłobińska

SA – Jan Krośnicki (spr.)

Protokolant: – st. sekr. sąd. Marzena Brzozowska

przy udziale Prokuratora Marka Deczkowskiego

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2013 r.

sprawy z wniosku A. S. (1) i J. M.

o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę oraz odszkodowanie za poniesioną szkodę

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawców

od wyroku Sądu Okręgowego w. W.

z dnia 21 listopada 2012 r. sygn. akt VIII Ko 571/11

zaskarżony wyrok uchyla i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w. W. w celu jej ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy A. S. (1) i J. M. w oparciu o przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 r. z późniejszymi zmianami) domagali się zasądzenia od Skarbu Państwa na ich rzecz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz odszkodowania za poniesioną szkodę wynikłą z represjonowania (pozbawienia życia) ich rodziców S. S. (1) i J. S. z powodu ich działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd Okręgowy w. W. wyrokiem z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie sygn. akt VIII Ko 571/11 oddalił roszczenia wnioskodawców.

Od tego orzeczenia apelację wniósł pełnomocnik wnioskodawców A. S. (1) i J. M..

W apelacji pełnomocnik wnioskodawców zarzucił wyrokowi:

1) obrazę przepisów art. 8 ust. 2a oraz art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. zwana dalej ustawą lutową, przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów przez wadliwą subsumpcję stanu faktycznego do dokonanej przez Sąd Okręgowy wykładni tych przepisów;

2) obrazę przepisów prawa procesowego, która miała wpływ na treść orzeczenia tj. art. 8 ust. 3 ustawy lutowej w zw. z art. 558 i art. 9 § 1 oraz art. 167 § 1 k.p.k., przez nie podjęcie przez Sąd Okręgowy z urzędu inicjatywy dowodowej zmierzającej do wszechstronnego zgromadzenia i rozpatrzenia materiału dowodowego, a także zaniechania przeprowadzenia dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach Instytutu Pamięci Narodowej oraz spraw prowadzonych przez Prokuraturę Wojewódzką w K. o sygn. akt (...) oraz (...) pomimo zawartych w tych dokumentach istotnych okoliczności motywów zbrodni dokonanej na S. i J. S.;

3) rażącą obrazę prawa procesowego, która miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, tj. art. 8 ust. 3 ustawy lutowej w zw. z art. 558 k.p.k. w zw. art. 7 k.p.c., w związku z art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., przez dokonanie sprzecznej z dowodami zawartymi w aktach IPN i źródłach historycznych (s. 201 P. K. „(...) i (...) na ziemiach polskich 1939 – 1945”) ustaleń i oceny stanu faktycznego przez przyjęcie, że rzeczywistą i bezpośrednią przyczyną śmierci rodziców wnioskodawców było doniesienie A. S. (2) o współpracy S. i J. S. z N., podczas gdy rzekoma ich współpraca była jedynie pretekstem do ich usunięcia przez A. S. (2), zaś rzeczywistym motywem zbrodni była obawa A. S. (2) przed publicznym ujawnieniem przez S. lub J. S. informacji odnośnie zbrodniczej i agenturalnej przeszłości A. S. (2) ówczasie osoby pełniącej funkcję publiczną komendanta MO i burmistrza N.;

4) błąd w ustaleniach faktycznych co do motywu zbrodni dokonanej na S. i J. S. jako nie związanego z ich działalnością na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, wynikający ze sprzecznej z treścią oceny dowodów dokonanej przez Sąd meriti stojącą w sprzeczności z oceną tych samych dowodów wyrażoną przez Prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w K. zawartej w postanowieniu z dnia 14 listopada 2008 r. w sprawie prowadzonej pod sygn. akt (...) oraz dokonanej przez Sąd Okręgowy w K., w postanowieniu z dnia 17 września 2009 r., w sprawie o sygn. akt III Kp 239/09, co wykluczało uznanie tej zbrodni za represje w rozumieniu ustawy lutowej;

5) wadliwą ocenę zeznań wnioskodawców J. M. i A. S. (1) przez dokonanie tej oceny w sposób sprzeczny z ich treścią i bezpodstawne przyjęcie że przyczyną zatrzymania i zamordowania rodziców wnioskodawców była ich rzekoma współpraca z N. co jest sprzeczne z ich depozycjami, gdzie wskazują oni na pozorność tego motywu oraz jednoznacznie na fakt posiadania informacji o współpracy A. S. z N. i jego działalności rabunkowej w ramach struktur A.K., co koresponduje ze źródłami historycznymi i dowodami z jego akt osobowych zawartych w IPN.

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik wnioskodawców wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w. W. do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawców A. S. (1) i J. M. jest zasadna.

Nie ulega wątpliwości, że S. S. (1) był oficerem Wojska Polskiego, a w czasie okupacji niemieckiej zaangażował się w bardzo aktywną działalność niepodległościową, antyhitlerowską, jako członek Związku Walki Zbrojnej, później Armii Krajowej, placówki (...). Prowadząc restaurację w N., wykorzystywał kontakty z bywającymi w niej N., od których uzyskiwał informację o położeniu wojsk, ich liczebności, strukturach i nazwach poszczególnych formacji, które przekazywał partyzantom. Pozyskiwał broń i amunicję, pomagał uciekinierom pochodzenia polskiego z Wehrmachtu, lotnikom amerykańskim oraz ukrywającym się dzieciom żydowskim. Do współpracy zaangażował swoją żonę J. S., znającą dobrze język niemiecki oraz swojego nastoletniego syna T.. Po wkroczeniu do N. Armii Czerwonej, S. S. (1) dozorował mienie znajdujące się na terenie opanowanych przez Niemców koszar.

W dniu 21 stycznia 1945 r. S. S. (1) po złożonym na niego przez A. S. (2) donosie, że jest folksdojczem, został przez żołnierzy rosyjskich rozstrzelany, zaś jego żona J. została w dniu 20 lutego 1945 r. zabita przez funkcjonariuszy MO. Pozbawiony życia został także ich syn T..

Sąd Okręgowy przyjął, że zamordowania rodziców wnioskodawców nie należy łączyć z ich działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, ani też nie wynikało z powodu takiej działalności. Zatem w ocenie Sądu nie

wystąpiły przesłanki, wymienione w art. 8 ust. 2a oraz art. 11 ust. 2 Ustawy lutowej, do zasądzenia od Skarbu Państwa zadośćuczynienia za doznane krzywdy oraz odszkodowania za poniesioną szkodę.

Sąd Okręgowy przyjął bowiem, że śmierć S. S. (1) i jego żony J. nastąpiła wskutek uznania ich przez społeczność (...), której wyrazicielem był ówczesny burmistrz A. S. (4), za kolaborujących z N.. W ich mniemaniu byli folksdojcami. Sąd przyjął okoliczność powyższą za udowodnioną jednoznacznymi zeznaniami wnioskodawców. Stwierdzenie powyższe jest niezgodne z rzeczywistą treścią składanych przez A. S. (1) i J. M. depozycji. Otóż A. S. dobitnie zeznał, iż jego ojciec ustalił, że A. S. miał kontakty z agentami Gestapo oraz, że powodem jego oskarżenia była chęć zlikwidowania S. S. (1), który był świadkiem agenturalnej działalności A. S.. Wedle świadka A. S. należał w AK do tej grupy, która w 1944 r. została wykryta jako przestępcza. Świadek w dalszej części zeznań podał, że zarzut współpracy jego ojca z N. był sfinansowany, zaś po dokonanej zbrodni na jego rodzicach cały ich majątek został rozgrabiony. W kradzieży aktywny udział brał także A. S.. Natomiast J. M. dodała, że po wejściu do N. armii rosyjskiej, jej ojciec S. S. (1) współpracował z oficerem rosyjskim płk. O.. Dodała, że nie zna w N. osób, które wiązałyby działalność rodziców z kolaboracją z okupantami.

Tak więc oceny zeznań A. S. (1) i J. M. Sąd dokonał z obrazą art. 7 k.p.k.

Rzeczywisty powód zatrzymania i pozbawienia życia S. i J. małż. S. można odczytać w dołączonych do sprawy niniejszej aktach Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu w K. o sygn. akt (...), czy też o sygn. (...) oraz w postanowieniu Sądu Okręgowego w. K. z dnia 17 września 2009 r. o sygn. III Kp 239/09. Lektura tych dokumentów wskazuje, że postępowanie A. S. – funkcjonariusza państwa komunistycznego nosiło cechy represji na rodzinie S. i było jednym ze środków odwetu i determinacji wszystkich członków tej rodziny do jakiej chciał doprowadzić. Wedle ustaleń zawartych w powyższych aktach motywem dokonania zabójstwa S. i J. S. oraz ich syna T. była aktywna ich rola w strukturach państwa podziemnego w ramach Armii Krajowej, z towarzyszącym elementem osobistej zemsty. Jak wykazało śledztwo prowadzone przez IPN, część mieszkańców N. nieznająca faktów z życia S. S. (1), pochopnie mogła oskarżać go o kolaborację z N.. Wiadomym było, że S. S. (1) ostro reagował na istniejące nieprawidłowości w szeregach Armii Krajowej, stąd brały się nieprzychylne opinie o nim, które również mogły wychodzić od żołnierzy AK dokonujących grabieży pod pozorem zaopatrzenia partyzantów. W tych śledztwach ustalono, że A. S. odgrażał się pod adresem rodziny S. wiedząc, że w ich posiadaniu mogą znajdować się materiały dotyczące tajemniczego zwolnienia A. S. z obozu koncentracyjnego w O., a także świadczące o jego współpracy z N. oraz niektórych mieszkańców N.. Wprawdzie ustalenia faktyczne w tych sprawach nie są wiążące dla Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, jednakże nie mogą być niezauważone czy też pominięte.

Tymczasem bardzo istotne dowody znajdujące się w dołączonych aktach spraw mimo, że Sąd zaliczył je do materiału dowodowego, jednakże nie tylko nie ustosunkował się do zawartych w nich ustaleń faktycznych lecz ich w ogóle nie poddał próbie analizy pod kątem ustalenia prawdziwych motywów jakimi kierowali się funkcjonariusze milicji i A. S. w dokonaniu zabójstwa S. i J. małż. S.. Kluczem do wyjaśnienia powyżej kwestii powinna zatem być dogłębna analiza dowodów zebranych w załączonych aktach spraw, a także ocena szczególnej roli A. S., z uwzględnieniem jego przeszłości, zwłaszcza po zwolnieniu go z obozu koncentracyjnego i po rozłamie jaki nastąpił w niepołomickich strukturach AK oraz relacji jakie były między nimi a rodziną S.. Sąd winien również wyjaśnić rolę funkcjonariuszy bezpieczeństwa z B. S. N. i E.. P. w zabójstwie J. S.. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd w oparciu o zebrane i zanalizowane na nowo dowody winien odpowiedzieć na pytanie czy do zabójstwa S. i J. S. oraz współdziałającymi z nimi ich syna T. doszłoby w przypadku braku z ich strony zaangażowania w działalność niepodległościową.

Z tych wszystkich powodów wobec błędnej i sprzecznej z zasadami określonymi w art. 7 k.p.k. oceny dowodów, oparcia ustaleń faktycznych na niepełnym materiale dowodowym (art. 410 k.p.k.), a więc obecnie obarczonych błędem co do możliwości ewentualnego zastosowania przepisów ustawy lutowej odnośnie wnioskowanego roszczenia przez A. S. (1) i J. M., Sąd Apelacyjny zaskarżony wyrok uchylił i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w. W..